

2014 | 2 **VPWinfo.nl**

Kwartaalblad van **VPW Nederland** Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht | T 030 293 33 15 | E info@vpwinfo.nl | I www.vpwinfo.nl

Uitnodigen

VPW Nederland

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Vrijwilligerswerk in de kerk is niet voor niets!

De klassieke vrijwilliger in het kerkelijk veld is meestal gesocialiseerd door het kerkbeeld van de volkskerk, geënt op de katholieke zuil. We komen hen zoal tegen in het bezoekwerk, de Missie Ontwikkeling en Vormingsgroepen, de schoonmaakploegen. Hun kenmerk is de verknochtheid en de vanzelfsprekendheid om voor de kerk én vanuit de kerk iets te doen voor de geloofsgemeenschap en de samenleving. Ieder op zijn of haar eigen manier. Ze zijn grijs of wit maar zeer trouw en lijden eraan dat er geen opvolging is. Maar... deze kerk is verleden tijd. In het heden zitten we in de kerk letterlijk en figuurlijk in een leegte. Hieraan moeten we wennen maar we kunnen die leegte als ruimte ook vruchtbaar maken als het om vrijwilligerswerk gaat.

De nieuwe vrijwilliger komt uit vrije wil, maar niet zomaar. Allereerst zal de snaar van de liefde geraakt moeten worden. Een liefde die gegrond is in de boodschap van het evangelie met een opdracht aan de wereld. In die opdracht ligt een tweede snaar opgesloten namelijk die van het verantwoordelijkheid nemen. Die verantwoordelijk kan alleen ontdekt worden als de boodschap van liefde op de juiste wijze aangereikt wordt en als deze het dagelijks leven raakt. Deze ontdekking vereist een persoonlijke herkenning en beleving in het betrokken zijn op en het vieren van lief en leed. Licht hier niet een eigen taak voor de pastoraal werkenden? Door te 'verhalen' en door uit te nodigen.

Ina van de Bunt Koster, voorzitter

• Redactie VPWinfo.nl
Jan Franken (hoofdredacteur), Elly Bus, Mirjam Dirkx, Jan Houben, Lidwien Meijer, Geert Rozema, Jeroen van Lente.
• Redactiesecretaris
Mirjam Dirkx, 't Vaartje 112, 5165 ND Waspik
T 0416 - 312385 / 06-444 60 207
mirjamdirkx@kpnplanet.nl

• Grafisch ontwerp
Jeroen van Lente Grafisch ontwerper
Tielekeshoeven 32, 5242 KB Rosmalen
T 06 28 15 20 30, E jeroenvanlente@msn.com
I www.behance.net/jeroenvanlente.
Foto's van de auteurs en foto's bij artikelen zijn door de betreffende auteurs aangeleverd.
• Druk Drukkerij DekkersvanGerwen, Den Bosch.

Contributie

- De VPW kent maar één hoofdtarief waaraan alle andere bedragen zijn ontleend: € 140.
- De contributie bedraagt € 140 voor wie 0.7-1 fte en € 70 voor wie tot 0.7 fte werkt. Onder dat laatste vallen ook de gepensioneerden.
- Omdat het alléén voor pastoraal werk(st)ers in loondienst mogelijk is de contributie te verrekenen met hun brutoloon, worden zij voor een hoger bedrag aangeslagen, maar feitelijk hebben zij een voordeel van enkele euro's.
- Vrienden van de VPW en studenten betalen een aangepast bedrag.
- De letters A, B, C, D, DP (P voor gepensioneerden) en E zijn van belang voor de administratie en staan

- op de betalingsstrook vermeld en verwijzen naar deze tabel.
- Contributies gelden voor een heel kalenderjaar.
- Individuele aanpassingen zijn mogelijk bij bijzondere arbeidsomstandigheden of indien men in de loop van het jaar lid wordt. In onze statuten wordt een opzegtermijn van een maand aangehouden.
- Iedereen die meer wil geven dan de gevraagde contributie-bijdrage kan dat als schenking fiscaal verrekenen, ook gepensioneerden (ANBI regeling).
- Ons rekeningnummer is NL38 INGB 000 303 72 79 t.n.v. VPW Nederland. Vermeld altijd: 'Contributie', uw 'lidcode' en 'nummer' in de mededelingen.
- Wij stimuleren periodieke overschrijvingen van de contributie.

	Pastoraal werk(st)ers	Priester of diaken	Gepensioneerd
0,7 - 1 fte	A Netto € 134,- (bruto € 200,-)	B € 140,-	DP € 70,-
tot 0,7 fte	C Netto € 67,- (bruto € 100,-)	D € 70,-	DP € 70,-
Elders vakbondslied	D € 70,-	D € 70,-	DP € 70,-
	Vriend € 75,-	E Student € 15,-	

Organisatie – VPW Nederland

- Secretariaat VPW Nederland • J. Franken (beleidsmedewerker), Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht 030 - 293 33 15, janfranken@vpwinfo.nl
- Dagelijks bestuur
  - H.J.M. v.d. Bunt-Koster (voorzitter), Nijverheidsstraat 22, 7621 TM Borne, 074 - 2670406
  - T. Halin, Kikkerveen 405, 3205 XD Spijkenisse (penningmeester, v.a. 1-1-2014) penningmeester@vpwinfo.nl
  - M.D. Dijkman, Kerkstraat 19, 6941 AC Didam, 0316 - 295 606, vice-voorzitter@vpwinfo.nl
- Algemeen Bestuur • H. v.d. Bosch, H.J.M. v.d. Bunt-Koster, J. van Diepen, M.D. Dijkman, W. Hacking, T. Halin, G.M.H. Kamsma-Kunst, J. Klaassen, J. Langelaan, L. Mesman, W. van Paassen, J. Rens.
- Financiële administratie • Bosman Financiële Dienstverlening.
- Landelijke Commissie Rechtspositie (LKR) • G. Damen, J. Deckers, J. Franken, L. Geurts, T. Halin, H. Hudepohl, A. Kuin, T. van de Rijken (Abvakabo), H. van Schalkwijk.
- Website www.vpwinfo.nl • P. Gabriël, webmaster.

VPW's

- VPW Den Bosch • Secretariaat VPW Nederland, Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, 030 - 293 33 15, denbosch@vpwinfo.nl
- VPW Breda • Secretariaat: F.M. Vermeulen, Florahove 24, 4702 EZ Roosendaal, 0165 - 53 45 06, breda@vpwinfo.nl
- VPW Groningen-Leeuwarden • Secretariaat: J.M.A. Langelaan, Boerschaplaan 41, 7824 NA Emmen, groningen-leeuwarden@vpwinfo.nl
- VPW Haarlem-Amsterdam • Secretariaat: J.P.C. van Diepen, Loodsgracht 75, 1781 KP Den Helder, 0223 - 619 139, haarlem-amsterdam@vpwinfo.nl
- VPW Limburg • Secretariaat: P. Linders, Stichting Groenewold, Roermond, 077 - 354 66 89, limburg@vpwinfo.nl
- VPW Rotterdam • Secretariaat: H.J.T. Dam, Parallelweg 5, 2951 BS Alblasterdam, 06-12374002, rotterdam@vpwinfo.nl
- VPW Utrecht • Secretariaat: Chr. Kantoci-Janssen, Bussloselaan 17-A, 7383 AG Bussloo-Voorst, 0571-261914, utrecht@vpwinfo.nl

Verzoek aan onze leden!

Als er iets verandert in uw gegevens wilt u dan zo vriendelijk zijn dit door te geven aan ons secretariaat: Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht of info@vpwinfo.nl. Denk daarbij aan • Adresgegevens • Verandering van werkkring of werksort • Arbeidsduurverandering (bijvoorbeeld van full-time naar half-time) • Het overgaan van studentlid naar werkend lid • Het met emeritaat gaan.

INHOUD

Vrijwilligers zijn centrale figuren in de parochieorganisatie. Zij zijn oog en oor voor het pastorale team. Ze bieden continuïteit in een gemeenschap. Ze delen in de pastorale taken en zijn zo onmisbaar geworden.

Maar er is ook een andere kant: het aantal vrijwilligers neemt af, de groepen vrijwilligers worden kleiner en ouder. En wellicht daardoor minder flexibel ('zo doen we het hier'). Het doet zich voor dat een kleine groep veel macht krijgt (tegen een pastor wordt gezegd: "Wij zijn hier altijd. Jij komt maar af en toe"). Nieuwe mensen zijn maar moeilijk te betrekken.

In de redactie gingen we op zoek naar praktijkvoorbeelden waar parochianen op een nieuwe manier betrokken raakten bij hun parochie en waar nieuwe vrijwilligers actief werden.

De insteek van Tessica Dam was een intensieve vorm van huisbezoek met twee specifieke doelgroepen. Peter Derks haalde opnieuw de band met scholen aan en kwam op vernieuwende initiatieven op het grensvlak van school en parochie. Geert Rozema, werkzaam op het vlak van diaconie, zet in op samenwerking met en door vrijwilligers om zo als kerk dienstbaar te kunnen zijn aan de noden van mensen. Henk Brussel beschrijft hoe in een proces van samenwerking van zes naar één parochie vrijwilligers bijzonder aandacht kregen.

René Hornikx overzag deze voorbeelden uit de praktijk en zocht daarbij naar ingangen en nieuwe verbindingen. De titel van dit nummer ('Uitnodigen') kwam op na het lezen van zijn artikel.

DE PRAKTIJK

- 4 Wat heb jij met kerk?**
Tessica Dam
- 6 Blijven zaaien!**
Peter Derks
- 10 Wij zijn Gods uitverkorenen**
Geert Rozema
- 14 Emmaüs, je loopt altijd samen**
Henk Brussel

DE REFLECTIE

- 20 Wie nodigt mij uit?**
René Hornikx

Hart van het pastoraat

- 23 Concrete verhalen en theorievorming**
Als je vraagt naar het hart van het pastoraat, kun je die vraag op twee manieren opvatten. Aan de ene kant als een vraag naar het wezen van het pastoraat: waar draait het in het pastoraat eigenlijk om? Aan de andere kant kun je de vraag ook stellen aan het hart van pastores: wat gaat jou in het pastoraat echt ter harte? Waar gaat je hart sneller kloppen in het pastoraat?
Josef Wissink

DE RUBRIEKEN

- 13 Pastor en internet**
Onder moeders paraplu
Matthé Bruijns
- 16 Nieuws uit de VPW-en**
Jan Franken
- 27 Gelezen**
Goede wijn
Jos van Genugten
- 28 Rob Lijesen**
Nummer 68.001

Bij de omslag

'Wanneer je een schip wilt bouwen, breng dan geen mensen bij elkaar om hout aan te slepen, werktekeningen te maken, taken te verdelen en het werk in te delen. Maar leer de mensen verlangen naar de uitgestrektheid van de zee. Het schip komt er dan zeker, de geschikte bemanning ook.'

Antoine de Saint Exupéry
(Zie *De Reflectie*, pagina 21)

Wat heb jij met kerk?

Het heeft haar altijd geboeid: hoe kijken mensen tegen de kerk aan en wat voor beeld hebben zij van de kerk? Vraagt ze het aan leeftijdsgenoten, dan schotelen die haar een stoffig plaatje voor, bevolkt door vooral oudere mensen. Tessica Dam, pastoraal werkster in Alblasserdam, voelt zich allerminst stoffig en ging op onderzoek uit.

Uitdagen Ik vond het en vind het nog steeds een uitdaging om overal waar ik kom, mensen te vragen naar hun denken over kerk en geloven. Dat hoeft niets provocerends te hebben. Meestal laat ik gewoon in een gesprek vallen wat mijn passie en broodwinning is. Als mensen horen dat ik pastor ben in de Rooms Katholieke Kerk, dan roept men al gauw: “Ik geloof niet meer, hoor!” Met andere woorden de deur gaat al dicht, nog vóór men mij als mens kent. Mijn antwoord is in de regel meteen er bovenop: “Dat vind ik jammer voor jou/jullie!” Dat kan een leuke discussie opleveren.

Opdracht In 1999 ben ik begonnen als pastoraal werkster in Schiedam. Daar viel mij niet alleen de grote vergrijzing van de betrokken parochianen op, maar ook die van de betrokken vrijwilligers. In mei 2007 begon ik in de Alblasserwaard-West als eerst aanspreekbare voor

Tessica Dam

56 jaar, pastoraal werkster in Alblasserdam

DE PRAKTIJK

de *Fatimaparochie* in Alblasserdam. De toenmalige federatie Alblasserwaard-West bestond uit nog twee andere locaties: de parochie *De Onbeulekte Ontvangenis van Maria* in Papendrecht en de parochie O.L.V. van *Altijddurende Bijstand* in Sliedrecht. Ik was eerst aanspreekbaar pastor in Alblasserdam en kreeg tevens de opdracht mee om rondom catechese nieuwe impulsen te geven, zeker op het gebied van kinderen en jongeren.

Gezinnen met kinderen In de eerste maanden heb ik vooral goed rondgekeken in de gemeenschappen. Wat was er wel? Wat was er niet? In twee van de drie gemeenschappen waren er regelmatig kinderen in de vieringen aanwezig; op de derde locatie bijna nooit. Waar lag dat aan? Al gauw nadat ik dit het gesignaleerd had, heb ik alle gezinnen benaderd met kinderen onder de 12 jaar.

Samen met de vrijwilligers die actief waren in de kindercatechese – met name op het gebied van kinderwoorddienst en Eerste Communie – heb ik een brief opgesteld waarin ik de bijgevoegde vragenlijst toelichtte. Deze lijst had ik wederom samen met de vrijwilligers opgesteld. Een greep uit deze vragen:

- Indien u naar de kerk gaat, wat wilt u dan beleven tijdens de viering in onze kerk? Bij deze vraag werd een aantal keuzemogelijkheden gegeven.
- Wat vindt u voor uw kind belangrijk en zou u graag mee willen geven?
- Wat voor activiteiten zou u willen voor gezinnen in onze locaties?

Van de ruim 200 persoonlijk gerichte brieven die uit gingen naar deze gezinnen, kregen we meer dan 89% ingevulde formulieren terug.

De antwoorden op de ingevulde formulieren varieerden van heel negatief tot zeer positief. Hoe dan ook, zo kwamen we ook gezinnen op het spoor die we anders nooit

hadden bereikt. Uit dit onderzoek bleek dat er een grote behoefte was om de catechese niet af te laten hangen van bepaalde zondagen. Als gevolg daarvan deden we een aanbod rondom liturgisch sterke tijden. Daarnaast kwamen er op de eerste zondag vieringen voor Jong en Oud, vieringen met een zeer lage drempel. En tweemaal per jaar gingen we gezinsdagen organiseren. Uit dit onderzoek kwam ook naar voren dat jonge ouders zich best willen inzetten als vrijwilligers, als het maar niet langdurig is. Rondom genoemde activiteiten was deze groep parochianen sterk gemotiveerd om het allemaal tot een groot succes te maken.

Parochianen onder de 50 In dezelfde periode begon ik ook met een onderzoek naar de groep parochianen onder de 50 jaar. In de toen voormalige federatie was dat bijna 45%. Ook deze groep kreeg van mij een persoonlijk gerichte brief, waarin ik de bedoeling van dit onderzoek uitlegde en vroeg of ik hen thuis mocht bezoeken. Ik had daarvoor vaste avonden in mijn agenda gereserveerd. Dat had ook een praktische kant: ik woonde toen nog niet in Alblasterdam, maar nog in het Westland. Het hele onderzoek heeft meer dan een half jaar geduurd. Meer dan 200 bezoeken heb ik afgelegd, variërend van 20 minuten tot twee volle avonden. Een aardig voorbeeld van één van die bezoeken was het volgende: Op een avond had ik een afspraak bij een jong gezin. Door allerlei zaken waren zij al jaren niet meer in de kerk geweest. Ze waren ook niet in de kerk getrouwd en hun eerste kindje hadden zij niet laten dopen. Toch waren zij net als vele anderen nieuwsgierig naar die rare pastor die nu nog op huisbezoek kwam bij de mensen thuis. (In de ogen van velen die ik bezocht had, bleek huisbezoek iets vreselijk ouderwets op te roepen). Omdat de vrouw bij wie ik op bezoek ging hoogzwanger was, hadden we afgesproken dat ze mij zouden bellen als het niet uitkwam. Op deze bewuste avond belde ik aan en tot mij grote verbazing kwam ik op kraambezoek. Een paar uur voor mijn komst was de

vrouw bevallen van hun tweede kindje. Van haar oma had ze verhalen gehoord over een zegen en een kruisje. Maar oma kon het niet meer uitleggen wat de betekenis hiervan was en zijzelf wisten het ook niet. In het bijzijn van naaste familie heb ik hun kindje gezegend, zoals ik vroeger mijn eigen kinderen zegende voor ze gingen slapen. Een paar maanden later mocht ik hun kinderen dopen en later ben ik bij hun kerkelijk huwelijk betrokken geweest.

Jammer, dat jullie niks met kerk hebben

Het meest positieve dat uit het onderzoek kwam, was hoezeer de parochianen het waardeerden dat ik even naar hen luisterde. In het huisbezoek stelde ik hen vragen rondom hun betrokkenheid bij de parochie. Ik vroeg hen naar hun ideeën en naar hun bereidheid om zich daadwerkelijk in te zetten als die ideeën ook gestalte zouden krijgen. Velen zeiden toen “ja”, maar in de praktijk bleken mensen door allerlei redenen ook weer af te haken. Toch was het in eerste instantie niet alleen mijn insteek om nieuwe vrijwilligers te vinden. Ik wilde gewoon ook met deze groep parochianen kennis maken. Het is een groep die je bijna niet ziet in de wettelijke vieringen. Ik was benieuwd waarom deze groep niet meer zo bij de kerk betrokken was.

Resultaat Het onderzoek leverde gedurende een aantal jaren wel een meer betrokken kerkbezoek op van deze groep parochianen en had een aantal nieuwe vrijwilligers tot resultaat, die actief werden in verschillende werkgroepen. Inmiddels ben ik binnen de grenzen van de parochie gaan wonen, op de pastorie zelfs. Nu merk ik hoe het onderzoek mij gezichtsbekendheid heeft opgeleverd: mensen kennen mij en weten mij te vinden.

Blijven zaaien!

In de Parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart zijn zes R.K. basisscholen. Het is al ruim tien jaar geleden dat die scholen door de parochie werden aangeschreven met de vraag om eens te komen praten over de Eerste Communie. Onze bedoeling was om een ‘nevenproject’ bij het Eerste Communieproject ‘Door de Poort’ aan te bieden, om in de tijd van de Eerste Communievoorbereiding ook niet-gedoopte kinderen mee te nemen in de thematieken van de Eerste Communie. We vroegen ons af: zouden de scholen dat willen? Deze vraag luidde een nieuw contact in tussen school en parochie, aldus Peter Derks, pastoraal werker.

De leerkrachten van groepen vier kwamen naar het parochiecentrum. Zij hadden veel vragen: Wat wil de parochie met ons? Willen jullie weer sacramentenvoorbereiding op school? Willen jullie weer invloed gaan uitoefenen op lesprogramma’s en invulling van ‘onze identiteit’? In dezelfde tijd praatte een gedelegeerde van de parochie in haar schoolbestuur mee over de invulling van de identiteit van de school. Dit leidde er uiteindelijk toe dat ik als parochiepastor werd uitgenodigd om eens te komen praten met één van de zes schooldirecties. “Wat zou je dan willen?”, werd mij gevraagd. Mijn reactie: “Net voordat de inschrijfavond voor de Eerste Communie plaatsvindt in de groepen vier iets komen vertellen”. Dat was akkoord.

Geven en ontvangen Met een kleine klankbordgroep sprak ik ondertussen over de verdere toekomst. We stelden een praatpapier op, vooral om onze eigen doelen – in de samenwerking met scholen – duidelijk te krijgen. Heel belangrijk heb ik altijd gevonden dat we

als parochie niet alleen een boodschap gaan brengen, maar dat we ook wat kunnen ontvangen. We kunnen iets van onze inspiratie overdragen, maar we hopen ook geraakt te worden door wat kinderen (en hun leerkrachten) bezielt. Enkele teams van leerkrachten nodigden mij uit om eens te komen praten: kennis maken en samen nadenken over mogelijkheden van samenwerking. Er volgden meer scholen waarop we rondom de start van de Eerste Communievoorbereiding een gastles konden gaan verzorgen over ‘belangrijke personen en gebeurtenissen herinneren en levend houden’. De weg voor meer samenwerking kwam open te liggen.

Maar we wilden ons niet blijven concentreren op sacramenten. We vroegen ons af: zijn er ook thema’s van de scholen zelf, waar wij – omgekeerd – als parochie op kunnen inhaken (het religieuze in het alledaagse)? We kozen voor de Kinderboekenweek, die elk jaar begin oktober wordt gehouden. Een bestaande parochiële werkgroep, die zich al jaren bezighield met schrijven aan parochiecatecheseprojecten, bleek bereid om zich meer op schoolprojecten te gaan richten.

Kinderboekenweek In het jaar dat het thema van de Kinderboekenweek *De grote tekententoonstelling* was, lazen wij in groepen vijf een fragment voor uit het boekje ‘Robin en God’ (Sjoerd Kuiper) en in groepen acht een fragment uit ‘Religieuze belevenissen’ (Koert van der Velde) en vroegen wij kinderen een tekening van God of van een indrukwekkende ervaring te maken. Er kwamen een paar honderd bijzondere tekeningen in de kerk te hangen. De gezinsviering die we er aan koppelden, trok echter niet veel extra belangstelling. In

een volgend jaar was het thema van de Kinderboekenweek *Helden* en kwamen wij met een verhaal over de Tilburgse held Peerke Donders. Vrijwilligers ('Peerkes') vertelden kinderen over wat zij voor anderen doen en hun inspiratiebronnen. Anderhalf jaar geleden was het thema *Hallo wereld*. Wij gingen in gesprek over de binnenwereld van de kinderen. Aan de hand van een cd van Eline Snel mediteerden we met hen. Na afloop schreven kinderen hun ervaringen op. Het afgelopen jaar gingen we – aan de hand van de Kinderboekenweek over sport – met kinderen creatief aan de slag rondom het Bijbelverhaal 'de werkers in de wijngaard': daar gaat het niet om winnen of verliezen, maar om mee mogen doen! Zo proberen we als parochie inmiddels een aantal jaren de christelijk-levensbeschouwelijke kant van het thema van de Kinderboekenweek in te brengen.

Gewoonte gegroeid ... In het halfjaarlijkse basisschool-directeurenoverleg evalueren we activiteiten en verkennen we mogelijkheden voor een vervolg. Als parochie werken we eraan dat we elk jaar in elk van de groepen van de zes scholen minimaal één keer kunnen komen. We breiden dat aanbod nu ook uit naar de R.K. scholen van onze zusterparochie van Rijen. Gastlessen die we eenmaal hebben gedraaid in de Kinderboekenweek zijn steeds meer vast onderdeel geworden van ons jaarlijkse aanbod. Maar scholen

Peter Derks

52 jaar, pastoraal werker in de Heilige Geest parochie in Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart

DE PRAKTIJK

kiezen zelf waar zij op inschrijven. Tegelijkertijd vragen zij nu meer om de kerkruimte te mogen gebruiken voor eigen vieringen. In de weken voor Kerstmis en Pasen zijn er steeds meer schoolvieringen in de kerk. Dit jaar kwamen er 200 kleuters met hun Palmpassen stokken naar de kerk.

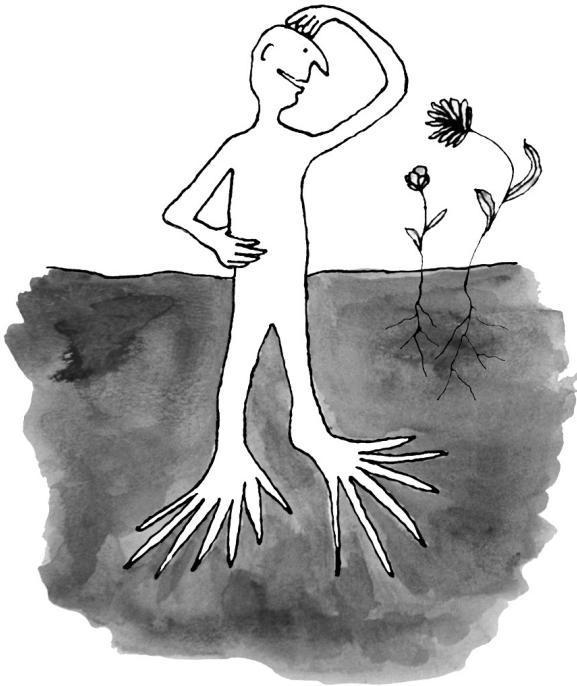
... en vragen genoeg Het aanbod van de parochie naar de scholen toe heeft zich deels ook spontaan ontwikkeld. Als pastoresteam stellen wij onszelf de vraag in hoeverre dat aanbod aanvullend is (passend bij de kerk) of ook wel vervangend (van wat scholen eerst zelf deden). In hoeverre komen specifiek kerkelijke thema's systematisch aan de orde? Bij de ontwikkeling van ons programma gaan we daar meer op letten. Ook zoeken we aansluiting bij de thema's van onze gezinskerk-in- oprichting. Op één van de scholen is (experimenteel) net een project rondom 'Kind en armoede' geweest. Dat sloot

Als je de wereld ingaat, brengt het je ook iets

aan bij een lezingencyclus in de parochie over armoede (thema's: Quiet 500, Katholieke Sociale Leer en een wethouder die over armoede in zijn gemeente sprak). Vraag is of we ook het diaconale element op scholen meer aan de orde zouden kunnen laten komen. Scholen en parochie stellen zich gezamenlijk de vraag: hoe blijft de parochie de gastlessen garanderen op langere termijn (als het pastoresteam kleiner wordt). Sommige scholen hebben een voorkeur voor 'de pastor in de lessen'. Maar we werken ook aan om vrijwilligers, parochianen met onderwijsachtergrond, die gastlessen

Lees verder op pagina 8

Actief de boer op brengt nieuwe inzichten

te laten verzorgen. Scholen zien inmiddels dat dat goed kan! Uitbreiding van die groep heeft hoge prioriteit. We hopen zo als kerk op scholen snaren van kinderen te raken. Tegelijkertijd worden we zelf geïnspireerd door authentieke, religieuze, ervaringen van kinderen! Door nieuwsbrieven en websites van scholen en parochie raken steeds meer mensen daarbij ‘betrokken’.

Durven zaaien Op termijn hopen we zo mensen te bereiken – met name jonge mensen – die op dit moment weinig binding hebben met de parochie. Het aantal dopelingen daalt immers geleidelijk aan naar nul? Weinigen komen nog ‘automatisch’ naar ons toe. Dat betekent dat we zelf actief de boer op moeten, de wereld in moeten. Maar die inzet brengt onszelf ook nieuwe inzichten!

We weten dat een deel van ons zaaisel op rotsachtige grond valt. En een deel zal ook verstikt worden door distels (zoveel andere dingen die kinderen raken). Maar een klein deel zal beslist vrucht dragen: in het leven van de gezochten én van onszelf!

Secretaris

bestuur VPW Nederland

Profiel secretaris

bestuur VPW Nederland

Vanwege het vertrek van Paulus Gabriel is VPW Nederland op zoek naar een nieuwe secretaris. We komen graag in contact met mogelijke kandidaten. Overigens had Paulus veel meer taken en gaat het hier slechts om een deel van zijn takenpakket.

Het DB waar de secretaris deel van uitmaakt vergadert zes keer per jaar in Utrecht, enkele vergaderingen daarvan kunnen ook per Skype zijn. Daarnaast zijn er twee vergaderingen van het Algemeen Bestuur en één Algemene Ledenvergadering.

Verwachte tijdsbesteding: 10 uur per maand.

Taken

- Secretaris is volwaardig lid van het DB en is gemeenschappelijk bevoegd.
- Secretaris maakt de verslagen van de DB- en AB-vergaderingen en verstuurt ook de agenda met uitnodiging die hij/zij in samenspraak met voorzitter en beleidsmedewerker opstelt.
- Secretaris verstuurt uitnodiging ALV en maakt verslag van de huishoudelijke vergadering van de ALV.
- Secretaris archiveert de stukken van DB, AB, ALV, LKR, overleggen LKR-ICORA, PMO en eventuele nieuwe overleggen.

Vaardigheden

- Kan kort en bondig formuleren, onderscheidt hoofd- en bijzaken.
- Heeft ervaring met digitaal archiveren.
- Is communicatief vaardig.

De VPW zoekt iemand die op bestuurlijk niveau met hart voor de beroepsgroep van pastoraal werkenden, voor priesters en diakens zijn of haar krachten wil inzetten voor de toekomst van de VPW Nederland, binnen de huidige kerkelijk ontwikkelingen in de Nederlandse Kerkprovincie.

We hebben de voorkeur voor een pastoraal werk(st)er die in het pastoraat actief is.

Kandidaten kunnen rechtsreeks contact opnemen met de voorzitter: Ina van de Bunt-Koster bukoo@planet.nl of 074-2670406, of met de beleidsmedewerker Jan Franken janfranken@vpwinfo.nl of 0648151289.

Wij zijn Gods uitverkorenen

“‘Kairos’, ‘momentum’, welk woord we ook gebruiken, het komt er op neer dat de tijd rijp is. Na het liefdeswerk van mijn voorgangers in dit werk – collega’s in het religieuze en andere hulpverleners staan de velden wit om geogst te worden (Joh. 4:35). In en rond het Inloopcentrum en Buurtpastoraat Klarendal/SintMarten bevinden we ons in een fijne, dankbare, maar ook hec-tische fase, want automatische oogstmachines hebben we niet”, zegt Geert Rozema, buurtpastor in Arnhem.

We moeten het hebben van het fijne hand- en maatwerk. Een intake met vrijwilligers, ze welkom heten en mee laten doen en hen vervolgens coördineren en trainen is een mooi maar arbeidsintensief proces. Daarnaast is er ook nog de ‘gewone’ dagelijkse stroom van mensen die zich melden met allerlei soorten (diaconale en geestelijke) noden in het Inloophuis. Omdat we gastvrijheid en laagdrempeligheid hoog in het vaandel hebben staan en we graag in de praktijk willen brengen wat we preken, is en blijft het een hele klus om het vrijwilligersbeleid verder op te tuigen en vorm te geven.

Alleen maar samen Paradoxaal wellicht, maar we kunnen ons vrijwilligersbeleid alleen vorm geven met hulp van vrijwilligers. Alleen komen we nergens. En willen we ook nergens komen. Eén van onze doelstellingen is juist ons werk vorm te geven in permanente samenwerking met vrijwilligers. We willen hen toerusten om activiteiten uit te voeren die ik de eerste jaren van mijn buurtpastoraat veelal alleen deed of met een heel klein groepje betrokkenen. Die activiteiten zijn talrijk: ouderen bezoeken, mensen begraven en helpen hen een waardig afscheid te geven, zieken en gevangenen ontvangen, meegaan met men-

sen naar (hulpverlenings)instanties, bemiddelen, ‘tolken’, pleitbezorger en diaconaal werker zijn of zo je wilt diaconaal mystagoog, catechese geven op basisscholen, kleding en voedsel inzamelen en dit verstrekken aan de armen. Het is samenlevingsopbouw van onderaf volgens het subsidiariteitsbeginsel van onze sociale leer*.

Voorzichtig zetten we in Arnhem nu stappen in de richting van steeds meer samenwerking en overdracht van taken, vooral met betrekking tot het bezoeken van mensen. Het is een grote investering van tijd, aandacht, vertrouwen en afstemmen. Maar als het dan lukt... Zo is een vrijwilliger bij ons inmiddels vertrouwenspersoon voor een zwakbegaafde arme man. Professionele hulpverlening lukte het niet om bij hem binnen te komen of aansluiting te vinden. Onze vrijwilliger wel. Weken en maanden gingen voorbij. Inmiddels is onze vrijwilliger kind aan huis bij meneer. Wekelijks bezoekt ze hem, hondstrouw. Ze hebben samen een mooie modus gevonden.

Hulpverleners Contacten met hulpverlenende instanties worden met de vrijwilliger afgestemd. Ook dit kostte maanden van ‘corrigeren’ van ketenpartners. Het vergt

Geert Rozema

34 jaar, Pastoraal werker in het buurtpastoraat vanuit R.K. parochie Sint Eusebius te Arnhem, Rozendaal en Velp.

DE PRAKTIJK

een heuse mentaliteitsverandering of bekering van werkhouding van ons zelf om mee te beginnen en daarna van onze ketenpartners, zoals maatschappelijk werk, begeleid wonen, verslavingszorg, participatiecoaches, welzijnswerk en ambtenaren van de Gemeente. We bleven voet bij stuk houden. Telefonisch of per mail bleven we de vrijwilliger naar voren schuiven en aangeven dat de hulpverlener om goede zorg aan haar cliënt te kunnen bieden ónze vrijwilliger nodig heeft.

Bloed, zweet en tranen kostte en kost deze transformatie, of zo je wilt metanoia/omkering. Maar het creëert ontzettend veel ruimte en nieuwe mogelijkheden. En belangrijkst: het komt de cliënt of pastoraat ten goede.

Inmiddels krijgt de notoire zorgmijder van onze vrijwilliger en de Bemoeizorger – na vele jaren – eindelijk de zorg die hij zo hard nodig heeft. En als er hulp vanuit onze Klussenvrijwilligersgroep Buurtservice Klarendal nodig is dan regelt onze

vrijwilliger dat, via ons en andere vrijwilligers binnen het netwerk waarin ze zich begeeft. Het netwerk rond het Inloophuis groeit en bloeit. Mensen hebben veel voor elkaar over.

Goed voorbeeld En goed voorbeeld doet volgen. Dat leren we ook en ervaren het aan den lijve. Andere vrijwilligers en ‘gewone’ bezoekers van onze Inloop zien wat onze vrijwilliger doet, bereikt en kan betekenen voor en met ‘haar’ wijkbewoner. Dat willen zij nu ook. Daarmee begint het ‘matchen’ of passen en meten van voren af aan. Hierdoor groeit de verbondenheid tussen wijkbewoners en vrijwilligers van buiten onze wijken. Arm en rijk ontmoeten elkaar nu ook, evenals laag- en hoogopgeleiden. De zorg voor elkaar neemt toe. Het een roept het ander op. Wij merken dat mensen (kerkelijken en niet-kerkelijken, christelijk of anderszins gelovigen en niet gelovigen) graag betrokken willen zijn bij

onze Inloop – die ze overigens heel vaak ‘kerk’ noemen. Onze uitdaging is momenteel nog meer opperhoofden (lees: vrijwilligers met coördinerende vaardigheden) te betrekken bij ons werk, zodat zij ook wat indianen onder de arm kunnen nemen. Want aan indianen hebben we geen gebrek. Van deze groep weten we soms van gekkigheid niet – zoveel er zich spontaan melden – welke activiteiten we nu weer moeten creëren om ze aan het werk te zetten en vooral te houden. We zitten met wachtlijsten van zeker 40 mensen en hebben tussen de 80 en 100 vrijwilligers. Het is niet altijd gemakkelijk om met deze druk van vrijwilligers om te gaan.

Coördinator van het Inloophuis collega Van Klinken en ik hebben regelmatig het gevoel achter de feiten aan te lopen. Dat kan voor onrust zorgen en druk veroorzaken.

Onze inloop

wordt kerk genoemd

Steun Blij zijn we dan ook dat we een oecumenische denktank van een groep-

je betrokken en hoogopgeleide Arnhemmers rondom ons heen hebben weten te verzamelen – ook vrijwilligers. Zij geven ons de broodnodige steun op denk-, bestuurlijk en organisatorisch niveau. Ze vormen inmiddels ook het onontbeerlijke, korte lijntje met ons parochiebestuur en de eveneens broodnodige lokale en nationale fondsen/geldschieters. Ook met ons parochiebestuur en onze (waarnemend) pastoor(s) die we hebben (gehad), zijn we ook ingenomen. Ze ondersteunen ons en denken mee met ons project waar mogelijk. Het buurtpastoraat (ik heb een collega in Malburgen in Arnhem-zuid) vormt een integraal onderdeel van het pastorale beleid van de parochie. Ik ben God dankbaar op mijn blote knieën voor de goodwill en fijne atmosfeer die we samen hebben mogen neerzetten met hulp van de Heilige Geest- en met de zegen en zending van onze aartsbisschop.

Lees verder op pagina 12

Waarom samen optrekken met vrijwilligers? Om samen te bouwen aan de verdere doorbreking van Gods Rijk op aarde. We willen als kerk meer mensen kunnen dienen. Simpelweg omdat de noden (armoede/schulden, eenzaamheid, huiselijk geweld en misbruik, verslavingen, werkeloosheid en ervaringen van zinloosheid) zo groot en talrijk zijn. We ervaren een

schreeuwende behoefte aan zielzorg in de wijken waar we actief zijn. We hebben elkaar hartstikke hard nodig. We kunnen niet zonder elkaar als we de missio of zending van

Aan vrijwilligers geen gebrek

Christus echt serieus nemen. Onderling afhankelijk van elkaar zijn we – interdependentie noemt de sociale leer dit. Sinds we dit zijn gaan inzien en proberen het uit te dragen en voor te leven, groeien we nog harder als vrijwilligersorganisatie.

* Ondergewaardeerd en relatief onbekend in Nederland is ook het inspirerende decreet van het Tweede Vaticaans Concilie dat op 18 november 1965 verscheen: *Apostolicam Actuositatem*, over het lekenapostolaat. Dit decreet verdient vandaag verdere bestudering.

Zie: www.rkddocumenten.nl/rkddocs/index.php?mi=600&doc=653

Onder moeders paraplu

Na jaren zelf vrijwilliger te zijn geweest binnen de kerk kreeg ik een benoeming in een parochie waar dorp en kerk met elkaar samen vielen. Er woonden slechts enkele protestanten in het dorp, die stevast als heidenen werden aangeduid. Tegenwoordig ben je blij tussen alle 'echte' heidenen deze broeders en zusters tegen te komen. De parochie had net de omslag gemaakt van parochieraad naar parochiebestuur, van adviescollege, waar niet naar geluisterd werd, naar zelf kunnen besturen. De secretaris was moeder van een groot gezin waar ik met mijn leeftijd van 23 tot de jongsten van haar kroost had kunnen behoren. En zo werd ik ook benaderd: de pastor diende uit te voeren wat zij in haar hoofd had. Thuis was immers ook moeders wil wet.

Op www.vrijwilligerswerk.nl vind je diverse bijdragen over vrijwilligerswerk. Allemaal hoogst actueel nu vooral op het terrein van welzijn veel beleidsmakers hopen dat vrijwilligers in de nabije toekomst het grootste deel van de taken van betaalde krachten zullen overnemen. Ook de koning sprak daar in zijn eerste troonrede over: de *participatiesamenleving*.

In een training waarin het omgaan met vrijwilligers centraal stond bleek dat pastores de meeste tijd besteden aan het schouderklopjes uitdelen en het luisteren

naar verhalen. Niet de instructie vroeg de meeste tijd, maar vragen als 'hoe gaat het nu met jou?' De pastor als praatpaal. Uit onderzoek bleek toen dat heel wat vrijwilligers dit werk doen, omdat ze dan hun pastor nog een keertje tegenkwamen. Dus koffie drinken is van essentieel, nee zelfs sacramenteel belang.

Op bovenstaande website een interessant onderzoek van de Universiteit van Amsterdam naar vrijwilligersarbeid. In het onderzoek onderscheidt men drie soorten vrijwilligerswerk. De eerste is de ontwikkeling van *Gedeelde Verantwoordelijkheid naar Vrijwillige Verantwoordelijkheid*. De professional komt op meer afstand te staan. De dagelijkse gang van zaken in buurthuis of speeltuin wordt door gekwalificeerde vrijwilligers gedaan, die veel tijd investeren. Een risico is dat men soms andere groepen buitensluit, dat alleen nieuwe vrijwilligers van de 'eigen soort' zich welkom voelen en kans op conflicten vanwege het afwezig zijn van een onafhankelijke professional groot is.

De tweede vorm is die van *Gedeelde Verantwoordelijkheid* waar verschillende typen van vrijwilligers werken onder een professional. Daar is ruimte om vrijwilligers met meer en minder begeleiding naast elkaar te laten werken en begeleiden. Valkuil kan zijn dat er problemen ontstaan vanwege onduidelijke

verantwoordelijkheid. De kerk lost dit op door alle verantwoordelijkheid weer bij de priester te leggen. De derde vorm is die van de *Professionele Verantwoordelijkheid* die je vindt in de zorg waarbij de professionals de zorgtaken vervullen en vrijwilligers aanvullende taken bij koffie zetten en wandelen. De ruimte voor zelfstandige invulling door vrijwilligers met eigen creatieve ideeën is bij dit model beperkt.

Op de website van Den Bosch is er zelfs een *Handboek Vrijwilligers* te vinden www.bisdomdenbosch.nl/Diaconie/Documents/.

Hoe liep het af met de startende pastor en de net aangetreden secretaris? Nou niet goed. Haar jongste zoon wilde stoppen als misdienaar met Kerstmis, daarom moest er in de week voor Kerstmis nog een uitje georganiseerd worden. Ik ben ook erg voor beloning van vrijwilligers, maar dan na Kerstmis en dan mocht hij natuurlijk gewoon mee. Maar dan was het te laat volgens moeder/secretaris. Ze bedankte voor haar functie met als reden dat ik geen respect had voor oudere mensen (eer uw vader en uw moeder). Gelukkig mocht zoonlief nog wel mee van haar naar het subtropisch zwembad.

Vrijwilligers ... ik ben er gelukkig ook zelf één geweest.

Emmaüs, je loopt altijd samen

Onder dit motto heeft de Emmaüsparochie in Apeldoorn de afgelopen twee jaar een ware gedaanteverandering ondergaan. Van zes vierplekken is de parochie terug gegaan naar één vierplek, het eucharistisch centrum de Onze Lieve Vrouwe kerk aan de Hoofdstraat. Henk Brussel begeleidde dit intensieve proces.

Wij, parochiebestuur, pastores en projectleiding, hadden en hebben voor ogen deze stap met zoveel mogelijk mensen samen te maken. In het proces is ruimte gemaakt voor verdriet, gemopper en boosheid, maar we hebben het ook lucht gegeven door er vertrouwen, humor en goede zin tegenover te zetten. In het werk dat moest worden verricht hebben we onze identiteit gevonden en waargemaakt: laten we samen oplopen, de Verrezene loopt ongezien met ons mee.

Voortraject In september 2011 neemt het bestuur een projectplan aan, met de titel *Als Emmaüsgangers verder...* (afgekort AEV). In de voorgaande jaren is uitgebreid gesproken over de vraag of het haalbaar is de lokale geloofsgemeenschappen zelfstandig te laten voortbestaan. Direct daarbij hoorde de vraag of en, zo ja, hoe je dan als parochie werkt aan vernieuwing van het pastoraat. Alle elementen bij elkaar genomen (deelname, vitale kracht, vrijwilligers, financiën enz.), gewikt en gewogen, bracht het toenmalige projectteam tot het inzicht dat vernieuwing van het pastoraat én vernieuwing van de organisatie samen dient te worden genomen. De toekomst van de parochie wordt m.n. gezocht in drie pijlers: a) concentratie van het klassieke pastorale programma naar het eucharistisch centrum; b) het opbouwen van een dienstverlenende organisatie om dit programma optimaal te realiseren voor alle parochianen van geheel Apeldoorn e.o.; c) het opzetten van geloofs-

gemeenschappen à la de Sant'Egidio gemeenschap in Apeldoorn voor ouders met jonge kinderen, voor tieners en voor senioren. Gedacht wordt aan zelfdragende gemeenschappen, met een eigen programma die gebruik maken van de faciliteiten van de parochie.

Cruciaal uitgangspunt In de communicatie met alle gelovigen zijn we over één kwestie heel stellig geweest: alle kerken gaan sluiten en op één plek beginnen we met zijn allen opnieuw. Het kan en mag niet zo zijn dat vijf gemeenschappen gaan inwonen bij één, waarbij we twee grote risico's kunnen lopen: dat enerzijds de oude vrijwilligers van de ontvangende gemeenschap bepalen hoe het er aan toegaat en dat anderzijds de gelovigen zich (te) lang gast blijven voelen in de eigen kerk. Om het nieuwe begin te onderstrepen is de Mariakerk negen dagen dicht geweest, rond Hemelvaart en Pinksteren 2013. Op de tussenliggende zondag was er een openluchtviering in de tuin van de kerk. Na de heringebruikname heeft de kerk haar oorspronkelijke naam teruggekregen, de Onze Lieve Vrouwe Kerk. Natuurlijk levert dat gemopper op van enkele vertrouwde Maria-gangers, maar het is opvallend hoe snel dit is ingeburgerd.

Kaartenactie 'Zet jezelf op de kaart' Eén van de belangrijkste aandachtspunten bij de start van de uitvoering van AEV was de vraag hoe we er voor zorgen dat de vrijwilligers niet massaal afhaken. Of anders geformuleerd: hoe zorgen we ervoor dat we straks op die ene plek voldoende vrijwilligers hebben om het pastorale programma te realiseren. Op allerlei presentatieavonden hebben we voortdurend benadrukt dat deze transformatie alleen maar kan slagen als zoveel mogelijk mensen meedoen. Er verschenen artikelen in het paro-

chieblad over dit punt. Via de pastoraatsgroepen hebben we een A5-kaart laten verspreiden onder alle vrijwilligers met de vraag die in te vullen en aan te geven of ze beschikbaar zijn, en zo ja voor welke functies. Er lag ook een stapel achterin alle kerken. Dat levert een aardige kaartenbak op, waaruit is geput voor het zoeken van vrijwilligers. Eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat we ons er meer van hadden voorgesteld.

Locatievieringen Een ander middel om thuis te geraken op de centrale plek, was het houden van locatievieringen. Een bepaalde locatie verzorgde de viering, zowel inhoudelijk als met de inzet van haar eigen vrijwilligers. Deze kennismaking tussen vrijwilligers en gemeenschappen werd afgerond met een rondleiding door het eucharistisch centrum.

Vrijwilligers samen brengen voor kennismaking

Op 1 september 2013 moest het eucharistisch centrum in de vernieuwde opzet draaien. De eerste zorg is dat alle vrijwilligers, die betrokken zijn bij de liturgie met elkaar kennis maken. Naast persoonlijke kennismaking was het ook praktisch-functioneel kennismaken. Een koster in de Victor doet het anders dan een koster in de Bonifatius, die het weer anders doet dan in de Teresia. Uitgangspunt was (wederom) dat niet de praktijk van de Mariakerk de maatstaf zou zijn. Dat levert op zo'n dag verhitte discussies op. Het is maar wat je gewend bent. Mag de lector ook de communie uitreiken, of is dat

Henk Brussel

55 jaar, zelfstandig adviseur parochie-ontwikkeling en projectbegeleiding bij Jetro

DE PRAKTIJK

alleen voorbehouden aan de acolieten? Als er niet zorgvuldig wordt gehandeld, is de collega een concurrent geworden en misschien wel de reden waarom een vrijwilliger wil stoppen. Na een algemene kennismaking zijn de taakgroepen apart bij elkaar geroepen om te komen tot een werkwijze, organisatie en eerste roosters. Het begeleiden van groepen en individuele vrijwilligers heeft in deze fase veel tijd gevegd van de pastores en de projectleiding. Mensen erbij houden, corrigeren soms, enthousiasmeren... het is heel belangrijk.

Exposure

voor bestuursleden

We zijn er nog niet, maar we zijn onderweg We bouwen stapje voor stapje verder. Onlangs is een bestuurder gevonden, die de portefeuille vrijwilligers gaat beheren. Als eerste gaat hij zorgen voor een aantal hele basale dingen. Het aanleggen van een nieuwe lijst van alle vrijwilligers. Het uitgeven van een flyer met informatie voor startende vrijwilligers. Het in beeld brengen van cruciale vacatures en mensen in beeld krijgen die om wat voor reden dan ook interessant zijn om welke bijdrage dan ook te leveren.

Met Pasen is eindelijk de pastoraatsgroep geïnstalleerd. De zoektocht naar geschikte kandidaten verliep stroef, mede door onze schuld. We wierven met een vrij uitgebreid functieprofiel, dat door meerdere kandidaten als te zwaar werd beoordeeld. Daarna hebben we het omgedraaid. Met enkele geschikte kandidaten is een soort exposure traject gelopen. Ze kregen als opdracht: bezoek activiteiten, kijk goed rond, wat valt op, wat vind je er van, wat zegt dit over de parochie en over jou, waar zou je mee aan de slag willen? Er staat nu een gemotiveerd team van vijf personen.

Lees verder op pagina 12

Voortdurend merken we dat de parochieorganisatie ook heel kwetsbaar is. Er gaan dingen fout door gebrekkige communicatie of door gebrek aan vrijwilligers. Het gaat allemaal net. Is het dit allemaal waard? Het beste antwoord geven de parochianen zelf. De vieringen (en de collecteschalen) zijn goed gevuld. De komende jaren hebben we met elkaar nog meerdere testen af te leggen

De parochieorganisatie is ook heel kwetsbaar

om te ontdekken of we het ook op langere termijn gaan redden als rooms katholiek Apeldoorn. We hebben er vertrouwen in, want in de Emmaüs loop je altijd samen.

Nieuws uit de VPW-en

■ VPW Haarlem-Amsterdam

• • • Sinds de vorige uitgave van dit blad hebben we vanuit ons bestuur twee belangrijke bijeenkomsten gehad. Begin april hadden we weer ons protocollaire gesprek met de bisschop, de hulpbisschop en de econoom. We bespraken de status van de VPW Haarlem-Amsterdam. In het verleden was er vanuit het bisdom weerstand tegen de deelname van priesters aan de vereniging en het bestuur. Na onze uitvoerige uiteenzetting over de geschiedenis en het karakter van de VPW, heeft de bisschop aangegeven, dat die deelname volgens het kerkelijk recht niet helemaal okay is, maar dat hij de contacten met ons via het protocollaire overleg gewoon wil voortzetten, temeer omdat de onderlinge sfeer goed is. Bij de econoom hebben we er op aangedrongen, dat hij

de beloofde brief over de registratie van vakantiedagen en een paar andere zaken nu toch echt gaat verzenden. Dit is intussen gebeurd. Bij de bisschop hebben we onze gedachten in de week gelegd over een mogelijke diocesane synode dan wel de vorming van een breed bisdommelijk overleg. De reactie was welwillend en het bisdom gaat het voorstel bespreken met de eigen adviesorganen. Het bisdom wil in ieder geval wachten tot de fusies van de parochies zijn afgerond. Van onze kant hebben we aangegeven, dat we intussen als vereniging graag doorgaan met de voorbereiding. We hebben ook vruchtbaar van gedachten gewisseld over het landelijke thema van de bevordering van de permanente vorming en nascholing van pastores. We hebben in het gesprek goed gebruik kunnen maken van

de inventarisatie die destijds is gemaakt door Jan Franken. In oktober praten we verder.

• • • Een tweede ontmoeting van belang was onze Algemene Ledenvergadering op 13 mei in Krommenie. De verslagen van de secretaris en de penningmeester, evenals de begroting, werden zonder morren goedgekeurd. Bij de bespreking kwam een verzoek aan de orde vanuit de Stichting Kerk Hardop om een substantiële bijdrage voor de instandhouding van de website www.debezieling.nl. Deze website is de opvolger van een website die tot oktober 2013 in de lucht was. De Stichting zoekt een ander en breder publiek dan voorheen met daarbij ook een andere opzet van de website. In de flyer die werd uitgedeeld tijdens de vergadering presenteert de Bezieling zich als een publiekssite over hedendaags en christelijk geloven. De Bezieling is voor mensen die zoeken naar inspiratie en ankerpunten in het leven en daarbij nieuwsgierig

zijn naar de christelijke inspiratie. Het is zeer de moeite waard voor alle VPW-leden om deze website te bezoeken. Het bestuur van de Stichting is intussen driftig op zoek naar sponsors en donateurs om de kosten van de website te dragen. Daarom werd er ook een beroep gedaan op onze Haarlemse VPW om voor dit doel mogelijk de rest van het legaat aan te spreken dat wij een aantal jaren geleden hebben ontvangen. Het bestuur werd door de Algemene Ledenvergadering gemachtigd om na ontvangst van nadere financiële gegevens het verzoek te beoordelen.

• • • Vanuit de LKR hebben we ons laten bijpraten over een aantal rechtspositionele zaken rond de pastoraal werk(st)ers. Naar aanleiding daarvan werd vanuit de jaarvergadering ook een klemmend beroep gedaan op de leden om zich niet neer te leggen bij de verslechterde situatie rond pastoraal werk(st)ers. Al of niet gedwongen vertrek uit het parochiepastoraat, uitholling van de functie en andere belemmeringen vragen om een weerwoord. We hebben besloten hieraan een speciale bijeenkomst te wijden. Als inleider van deze middag hadden wij Drs. Chr. 't Mannetje in ons midden. Aan de hand van zeven steekwoorden nam hij ons mee naar een visie op geloven en kerk die toekomstbestendig is. Hij zal zijn inleiding schriftelijk ter beschikking stellen. Er waren 22 leden aanwezig en we hopen via onze verslagen en publicaties steeds meer leden te betrekken bij wat we in onze bijeenkomst bespraken.

| Jan van Diepen

■ VPW Groningen-Leeuwarden

• • • **Protocollair gesprek**

In het protocollair gesprek van 21 maart 2014 kwam de onrust ter sprake die de Bisschoppenconferentie bij pastores en gelovigen teweeg heeft gebracht doordat ze bepaalde uitspraken deed m. b. t. het paastriduüm, liederenkeuze, regels voor de liturgie en fusies. De staf van het bisdom kon zich deze onrust voorstellen. Andere zaken die aan de orde kwamen houden verband met het rechtspositiereglement, het toekomstperspectief voor pastoraal werkenden na ontslag, keuzes bij bezuinigingsrondes (voor gebouwen of personen?), de informele lunchgesprekken van de bisschop met pastores, de zwaarte van het pastorale werk en de zorg van de staf daarover en de enquête huwelijk en gezin.

Verder heeft het bestuur zijn zorg met de staf gedeeld over de invulling van vacatures in het VPW – bestuur en over de toekomst van VPW Groningen – Leeuwarden. Bisschop De Korte is ingegaan op de uitnodiging om op de Algemene Leden Vergadering van 7 oktober met de VPW in gesprek te gaan over de verschillende kerkbeelden, die er leven, en over de verandering van de inhoud van het pastoraal werk én de gevolgen daarvan voor pastoraal werkenden en parochies.

• • • **Ledenonderzoeken**

In de afgelopen maanden heeft Germa Kamsma namens het bestuur de leden twee vragenlijsten voorgelegd. De ene handelt over de zorg van het bestuur ten aanzien van de geringe deelname van leden aan de Algemene Leden Vergadering en de vacatures binnen het bestuur.

Vijftig procent van de leden heeft de zes gestelde vragen beantwoord. De belangrijkste conclusies:

- het bestaansrecht en het belang van de VPW zijn onomstreden;
- de VPW is een onmisbare veilige plek voor gesprek en uitwisseling van ervaringen;
- de VPW bevordert onderling contact;
- de terughoudendheid van leden om in het bestuur zitting te nemen is groot;
- driekwart van de leden opteert voor twee ALV-en per jaar.

De andere vragenlijst betreft de urenregistratie, een verzoek van de LKR. Er kwam van 32% van de leden respons. Zij konden een twaalfstal vragen beantwoorden. De verwerking van de antwoorden beslaat vijf A-viertjes. Het voert te ver om er hier nader op in te gaan.

Waarnemend voorzitter Germa Kamsma heeft er een mooi overzicht van gemaakt. Dit zal binnenkort via Jan Franken de LKR bereiken. Het bestuur is de respondenten erkentelijk voor hun medewerking.

• • • **En verder**

Op 19 mei is ons gewaardeerd en betrokken VPW-lid Dirk ten Dam (76) onverwacht overleden. Een paar citaten uit de overlijdensadvertenties: “Dirk was meer dan 50 jaar priester, maar vooral een bewogen en gedreven pastor en mens, die niemand wilde uitsluiten.” “Hij liet zich niet voorstaan op het priesterambt en was mens onder de mensen. “Hij leefde in grote eenvoud. Franciscus, je zou trots op hem zijn!”

Lees verder op pagina 18

De drukbezochte uitvaartdienst werd gehouden op 24 mei in de Emmauskerk te Groningen. Het was een indrukwekkende samenkomst, waarin ook aan alle dierbaren van Dirk recht gedaan werd.

- • • Vier juni werd de jaarlijkse uitgaansdag voor alle medewerkers van het bisdom gehouden op Ameland.

- • • Per 1 juli vertrekt uit het bisdom dienstverlener en pastoraal werker én betrokken VPW-lid Stefan Mangnus. Stefan treedt in bij de Dominicanen. Vanaf september zal hij beginnen aan zijn noviciaat.

- • • In de zomervakantie is er weer een 8-daagse reis naar Taizé voor jongeren vanuit het bisdom. Deze reis is bedoeld voor jongeren tussen de 17 en 30 jaar. De groep vertrekt op 5 juli 2014.

- • • Aan mensen die zich willen verdiepen in de diaconie van de toekomst biedt het bisdom de waardevolle cursus Diaconale Leerweg aan. De cursus start op 15 september 2014.

| Jan Langelaan

■ VPW Limburg

- • • Op 3 april kwamen de leden van de afdeling Limburg weer voor de voorjaarsvergadering bij elkaar. Samen met de studiegroep *Pactief* had de coördinatiegroep van de afdeling een aantrekkelijk programma samengesteld. Naast de noodzakelijke vergaderpunten, was Huub Schumacher bereid gevonden om een lezing te verzorgen met aansluitend gesprek, met als motto: *Een hoognodige kerkelijke hartoperatie*. Het werd een sfeervol samenzijn waarin gedrevenheid en enthousiasme zich afwisselde met stilte en bezinning.

Schumacher besprak de verhouding tussen persoonlijk en institutioneel geloof, de vertegenwoordiging van waarden en opvattingen, de beleving van het geloof, het mystieke en *heilige* van geloof.

In het huidige kerkelijke leven gaat veel *ouds* in een modern jasje om. Het ziet er ogenschijnlijk *leuk en vlot* uit, maar in de kern is dit tegen de moderniteit gericht, tegen de hedendaagse manier van leven. In de moderniteit is inmiddels een emotiecultuur gegroeid. Alles moet ervaarbaar, voelbaar, leuk zijn.

In dit meervoudig opzicht heeft onze (kerkelijke) cultuur een hartoperatie nodig. De Geest van Pinksteren gaat allereerst over het vertellen van verhalen over wat leven werkelijk is.

Zo mag de ziel *gewekt* worden.

Godsdiensten zijn er niet voor je-zelf, maar ze proberen te formuleren wat je als mens bent, om dat in te zetten voor het project *wereld*. De Geest is de ontwrichter, hij/zij gooit steeds mijn

gevestigde beelden omver omwille van een nieuw en niet statisch perspectief. Met veel genoegen kijken we terug op de boeiende lezing van Huub Schumacher en vroegen we ons af hoe een mogelijk vervolg vorm zou kunnen krijgen(?). Dat is weer afhankelijk van wat de kring *Parkstad* op het programma heeft staan voor het komend najaar. Inmiddels staat de datum voor de najaarsvergadering van de afdeling vast en wel op 6 november a.s. De bijeenkomst wordt door de *Parkstad-groep* (Zuid-Limburg) en de coördinatiegroep voorbereid.

- • • In de laatste VPW-info werd vanuit de afdeling aandacht gevestigd de groeiende armoede in onze samenleving. Kerken, de diaconieën van de protestantse kerken en diaconale centra, naast andere instellingen zijn dagelijks in de weer om mensen en mogelijkheden zo goed mogelijk bij elkaar te brengen. In de regio van Venlo is in mei weer een conferentie georganiseerd waar praktische oplossingen centraal stonden. Verschillende leden zijn vanuit hun werk betrokken bij allerlei maatschappelijke initiatieven die van onderop groeien.

- • • Daarnaast staan er verschillende bijeenkomsten van de VPW-themagroepen op stapel. De pastoraal werkers/sters (*PIP*) treffen elkaar eind juni in Bergen (Lb.), emeriti hebben bijeenkomsten gepland en de studiegroep *Pactief* is doende een film- en gespreksmiddag rondom de Spiritijnen in oktober te organiseren.

| Piet Linders

■ VPW Breda

• • • “Een nieuwe diaconie in parochiepastoraat en categoriaal pastoraat: teken van deze tijd”

Deze lange titel neem ik over van dr. Bob van Geffen, diocesaan functionaris benoemingen in het categoriaal pastoraat in het bisdom Breda. Een artikel van zijn hand is verschenen in de periodiek VPW-Breda, mei 2014, waarin een zevental scribenten hun visie geven op diaconie. Ik leg het artikel van Bob van Geffen onder de loep, omdat hij de enige is die expliciet stelt: diaconie is geen taak van de kerk, maar “de concrete gestalte van het geloof binnen de maatschappij”. Er is eerst diaconie – in de samenleving – en daarna kerk. Gelovigen bevinden zich binnen het diaconale arbeidsveld in de samenleving, waardoor/waaruit ‘kerk’ ontstaat. Je ‘doet’ niet aan diaconie, maar diaconie maakt van jou een gelovige. Deze wending in de opvatting van diaconie mag je ‘nieuw’ noemen. Het tekent het verband tussen parochiepastoraat en categoriaal pastoraat en relateert beide aan elkaar. Beide kunnen op den duur zelfs min of meer in elkaar overgaan. Dat zou een ‘teken des tijds’ kunnen zijn.

• • • Op 20 maart j.l. vond in Rilland onze jaarlijkse studiedag plaats. Dr. Hans van der Ven verzorgde een voordracht waarin hij de legitimering, positionering en prioritering van de parochiële diaconie analyseerde. Zijn visie sloot meer aan bij de aloude opvatting van diaconie als ‘taak van de geloofsgemeenschap’ met het accent op mensen wier rechten worden geschonden. Het verslag van deze studieochtend werd integraal in dezelfde editie van onze periodiek opgenomen. Nog vijf andere scribenten lieten hun licht schijnen op wat diaconie volgens hen ‘is’, waar onder Ab Kerssies vanuit het arbeidspastoraat en Tom van der Rijken, met een brede en heldere visie op de parochiële diaconie. Wie deze editie digitaal wil ontvangen kan contact opnemen met fdvermeulen@home.nl

| Frans Vermeulen

Gezocht op korte termijn

Webmaster www.vpwinfo.nl

Profielschets Webmaster

De taak als webmaster van www.vpwinfo.nl kan van huis uit gebeuren door een collega of ex-collega, vriend van... die veel affiniteit met het werkveld heeft, die websitebeheer als een leuke vrijwilligersuitdaging ervaart en bereid en in staat is binnen het huidige beleid van de VPW de website te onderhouden. Verwachte tijdsbesteding: 2 uur per week.

Taken

- De webmaster verzorgt de inhoud van de website en is verantwoordelijk voor de content. Hij houdt de agenda bij en zorgt dat de website actueel blijft.
- Bij twijfel over te plaatsen artikelen voert de webmaster overleg met de beleidsmedewerker die eindredacteur is.
- De webmaster zorgt ervoor dat de afdelingen hun deel van de site goed bijhouden.
- De webmaster is de contactpersoon met de provider (wordt ook wel webbeheerder genoemd).
- De webmaster beheert de emailadressen van de VPW en voert desgewenst wijzigingen door.

Vaardigheden

De webmaster kan goed formuleren en vorm geven. Heeft kennis van het CMS (Joomla) onder de website.

Als u geïnteresseerd bent kunt u rechtsreeks contact opnemen met de beleidsmedewerker van de VPW, Jan Franken: janfranken@vpwinfo.nl of 06 48 15 12 89.

VPW Nederland

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Wie nodigt mij uit?¹

Maatschappelijke organisaties maken zich zorgen over hun voortbestaan. Hierin zijn ze afhankelijk van vrijwilligers. Ze vinden het jammer dat de traditionele kerken krimpen. Want met de vermindering van kerkbetrokkenheid neemt ook het aantal vrijwilligers af. En veel kerkelijke vrijwilligers zijn ook vrijwillig actief in maatschappelijke organisaties. De verminderde betrokkenheid van mensen bij de kerken zal volgens allerlei onderzoeken doorgaan. Net als maatschappelijke organisaties zijn ook kerkelijke gemeenten voor het uitvoeren van allerlei activiteiten afhankelijk van vrijwilligers (pleidooi Rozema). De vragen die in dit nummer centraal staan zijn terecht: Hoe vinden we nieuwe vrijwilligers? Hoe voorkomen we dat bij fusie van parochies en gemeenten vrijwilligers gedemotiveerd vertrekken? Uit ervaring in de pastorale praktijk is gebleken dat nieuwe vrijwilligers liefst een duidelijke taak op zich nemen voor een bepaalde tijd (ook wel zwaluwen genoemd). En ook dat vrijwilligers die lang actief zijn (mussen) een stevig positie hebben verworven in de parochieorganisatie niet van wijken weten. Maar één ding is zeker, de kerkelijke gemeente heeft beide typen vrijwilligers nodig. De ‘zwaluwen’ voor het

zoeken naar vernieuwing (challenge) en de ‘mussen’ die zorgen voor continuïteit (comfort).

Opstaan om anderen te helpen opstaan

Na de gewelddadige dood van Jezus, trokken zijn leerlingen zich terug. Uit vrees dat hen eenzelfde lot zou treffen, hielden ze zich schuil. Ze sloten zich af van de buitenwereld. Angstig zaten ze bij elkaar. Wanneer de eerste ontzetting wat verminderd is, vertellen ze wat er is gebeurd. Samen proberen ze zich een beeld te vormen van de gebeurtenissen. En ze kunnen niet zwijgen over Jezus, wie hij was, wat hij deed, hoe hij omging met mensen. En terwijl ze hierover vertelden stond Jezus op in hun hart. Ze verstonden hierin dat zij zelf moesten opstaan en allen helpen opstaan die daartoe zelf niet meer in staat zijn. De geestkracht van Jezus werd vaardig over hen. Hun vrees verdween. Ze gooiden de deuren open, lieten iedereen weten wie Jezus was en wat hij voor hen betekende.

Dit kwam bij me naar boven bij het lezen van het begin van het verhaal van Tessica Dam. Ze wil heel duidelijk verbindingen aangaan. Ze wil getuigen van haar geloof.

Getuigenis afleggen van ons geloof in woord en daad lijkt me belangrijk in de hectische tijd waarin we leven². Want hoe kunnen mensen geloven in de boodschap van Jezus Christus als niemand die verkondigt. Stelde Paulus zich ook niet deze vragen in zijn Romeinenbrief (Rom 10,14-15). Hoe ging Paulus te werk bij het stichten van nieuwe gemeenten? Hij zocht ingangen. Hij ging naar de synagogen, sprak met mensen tijdens het tenten maken, hield een praatje met mensen op de markt, verbleef bij christenen aan huis en schreef brieven³.

René Hornikx

66 jaar, pastoraal werker, m.n. in vormings- en opbouwwerk, de laatste tien jaren werkzaam als pastoraal werker in Valkenswaard. Sinds 2013 is hij met pensioen.

In drie van de vier praktijkvoorbeelden wordt duidelijk naar ingangen gezocht. Niet in de eerste plaats om vrijwilligers te werven, maar om de boodschap te laten klinken (Dam en Derks) en door mensen te helpen (Rozema). Als mensen door woord en/of daad aangeraakt en gemotiveerd worden, ontstaat er een kans om ook daadwerkelijk mee te gaan werken.

Ingangen zoeken

De aanpak van Dam is boeiend. Ze zoekt een ingang bij een bepaalde doelgroep, ouders met kinderen onder de twaalf jaar. Aan de hand van een vragenlijst wil ze op het spoor komen van het verlangen van de ouders met betrekking tot hun kind(eren). Niet de boodschap van de parochie staat centraal, maar de mensen staan centraal. De grote respons geeft aanleiding voor nieuwe activiteiten. Activiteiten die aansluiten bij de verlangens van mensen. Op basis van inhoudelijke motieven zijn nieuwe mensen bereid tijdelijk hun schouders te zetten onder een nieuw project.

Ook Derks is vanuit de parochie op zoek naar nieuwe ingangen bij leerkrachten van basisscholen in het kader van de voorbereiding van kinderen op hun eerste communie. In zijn beschrijving zien we een geleidelijke groei (opbouw) in vertrouwen tussen leerkrachten (aanvankelijk waren ze achterdochtig) en de parochie. Bij voldoende onderling vertrouwen, gaat men samen op zoek naar activiteiten

die zowel een verrijking zijn voor de school als voor de parochie ('geven en nemen' noemt Derks het). Men gaat op zoek naar nieuwe wegen. Pas als er voldoende vertrouwen is, gaat men samen overleggen. Ik zou zelf durven zeggen van dromen. Leerkrachten en parochie leren samen verlangen. En dat verlangen mondt uit in activiteiten. Het mooie in de beschrijving van Peter Derks ligt in het feit dat hier op een procesmatige wijze wordt gewerkt. En dan ook nog eens buiten de comfortzone van de parochie. Er is bij procesmatig werken en het blijven zoeken naar nieuwe wegen tijd nodig, geduld en volharding (Derks spreekt van 'durven/blijven zaaïen'). Uiteindelijk heeft de aanpak effect voor de school, de parochie en toekomst van hun project. Dit laatste door te zoeken naar vrijwilligers die de plaats van de pastorale professionals overnemen.

Rozema bevindt zich met zijn diaconale werk op het snijvlak van kerkopbouw en samenlevingsopbouw. Hij typeert het zelf als samenlevingsopbouw. Daarom denk ik dat hij blij is dat hij vanuit het kerkelijke erf veel support krijgt. Zelf kan hij leunen op een groep die met hem meedenkt en hem waarschijnlijk soms uit de wind houdt. Dat is nodig om de kant te kiezen van mensen die niet zelf in staat zijn op te staan. In het beschreven project heeft Rozema ingangen voor zijn werk gevonden. Het resulteert in verschillende activiteiten die, zo zegt

hij, slechts kunnen blijven bestaan met de hulp van vrijwilligers. Velen, aldus de beschrijving, laten zich door die activiteiten zo aanspreken dat ze zich als vrijwilliger aanmelden. Ik kan het niet goed beoordelen maar feit is wel dat concrete taken met zichtbaar effect heel motiverend zijn voor het werven van vrijwilligers (waaraan aldus Rozema geen gebrek).

Verbinding

is kans voor

betrokkenheid

De filosofie onder deze drie verhalen voor het werven van vrijwilligers is het om het verlangen bij mensen te wekken⁴. Want als mensen verlangen naar steun voor hun kind, hulp bij mensen zich aan de zelfkant van de samenleving bevinden, is er voldoende motivatie om eraan te werken dit verlangen te realiseren. Beter dan Antoine de Saint Exupéry kan ik deze filosofie niet verwoorden: 'Wanneer je een schip wilt bouwen, breng dan geen mensen bij elkaar om hout aan te slepen, werktekeningen te maken, taken te verdelen en het werk in te delen. Maar leer de mensen verlangen naar de uitgestrektheid van de zee. Het schip komt er dan zeker, de geschikte bemanning ook.'

Nieuwe verbindingen (interne en extern) aangaan

De kerkelijk gemeenten bevinden zich op dit moment in zwaar weer. Veel parochies zijn op basis van bisdombeleid gefuseerd tot ‘mammoetparochies’. En in het dagblad Trouw van 2 mei 2014 staat te lezen dat voor de PKN ‘fuseren mag’. Bij fusie staat reorganisatie voorop. In zijn verhaal brengt Brussel naar voor dat ‘vernieuwing van pastoraat en vernieuwing van organisatie samen dient te worden genomen’. Enkele regels later is me duidelijk dat de gewenste volgorde is omgedraaid. Eerst de organisatie en daarna werken aan gemeenschap. Uit eigen ervaring en uit onderzoek weet ik dat beide processen, hoe graag we het ook willen, niet samengaan. Boeiend beschrijft Brussel de verschillende acties die zij gezet hebben om gelovigen en in het bijzonder vrijwilligers betrokken en gemotiveerd te houden bij de fusieparochie. Ik noem ze: een kaartenactie onder vrijwilligers met de vraag wie willen blijven, vieringen gedurende een bepaalde periode in de tuin van de kerk, vieringen vanuit de wijken georganiseerd in de centrale kerk, informatiebijeenkomsten met vrijwilligers en bijeenkomsten met kerkgebouwgebonden vrijwilligers. Al deze activiteiten hebben tot doel om

nieuwe verbindingen met elkaar intern aan te gaan. Eén activiteit heb ik nog niet genoemd en dat is de exposuremethode om leden te werven voor de pastoraatsgroep. Door deze werkwijze worden nieuwe verbindingen tot stand gebracht tussen de toekomstige vrijwilliger en de activiteit. Onderzoekers typeren de crisis waarin we ons als kerken bevinden als de crisis van betrokkenheid. Door verbindingen aan te gaan met mensen (binnen en buiten de parochie) kunnen we er voor zorgen dat mensen betrokken raken bij de parochie. Een voorbeeld van het aangaan van verbindingen

lezen we bij Dam. Zij gaat op bezoek bij mensen, leert hen kennen, er ontstaat een band, komt op het spoor van hun verlangens wat uitmondt in nieuwe activiteiten en/of (nieuwe of hernieuwde) betrokkenheid bij de parochie. Ze eindigt haar verhaal met de woorden: ‘mensen kennen mij en weten mij te vinden’. Er kan gewerkt

worden aan een netwerk van relaties, waarin vertrouwen groeit, mensen leren verlangen naar een wereld waarin het goed wonen is voor iedereen (Rijk Gods) en motivatie om mee te werken (voor korte of langere tijd) aan het opbouwen van zo’n wereld.

Ik doe geen vrijwilligerswerk omdat niemand mij heeft uitgenodigd

En als we met al ons pogen geen vrijwilligers vinden voor taken in de parochie, dan kan het ook wel eens komen doordat mensen niet zijn uitgenodigd.

In een kleine stad in Amerika was een zuster van de contactgroep van de

Als mensen geraakt worden ontstaat een kans

parochie op bezoek bij nieuwkomers. Ze vertelde wie ze was en wat zij deed, en vroeg dan om iets meer te weten van hen:

“Tot welke kerk behoort u?”

“Geen enkele”, was het antwoord.

“Waarom niet?”

“Omdat er niemand ons ooit heeft uitgenodigd.”

1 Deze reflectie is geschreven op basis van vier praktijkverhalen die mij ter beschikking stonden.

2 Hornikx, R., *Getuigenis de ruimte geven*, in: www.kijkopkerk.nl/werkmethoden

3 Roest, de, H., *En de wind steekt op. Kleine ecclesiology van de hoop*, Meinema, Zoetermeer, 2005, blz. 61-94

4 Hornikx, R., *Verlangens wegwijzer voor kerkopbouw*, in: www.kijkopkerk.nl/werkmethoden

Twee vragen naar het hart

Concrete verhalen en theorievorming

Jozef Wissink – Als je vraagt naar het **hart van het pastoraat**, kun je die vraag op twee manieren opvatten. Aan de ene kant als een vraag naar het wezen van het pastoraat: waar draait het in het pastoraat eigenlijk om? Aan de andere kant kun je de vraag ook stellen aan het hart van pastores: wat gaat jou in het pastoraat echt ter harte? Waar gaat je hart sneller kloppen in het pastoraat? Systematische theologen zullen de neiging hebben, om de vraag primair op de eerste manier te verstaan en aan te pakken. Praktische theologen benaderen de vraag primair op de tweede manier. Maar beide vragen hebben elkaar nodig.

De verschillende gevalsbeschrijvingen in het proces van het ontstaan van het rapport

Tijdens de voorbereiding van “Het hart van het pastoraat” hebben we als commissieleden daarom elkaar verhalen verteld over situaties, die ons hart raakten en die voor ons het hart van het pastoraat raakten. De lezer kan ze in dit nummer aantreffen. Soms werd dit verhaal verteld, omdat iemand midden in de kwestie zat, waarover zijn of haar casus ging. Soms was het een herinnering van iets langer terug, maar die als dierbaar moment onthouden was. De casussen verschillen zeer, al hebben ze ook iets gemeen. In alle gevallen gaat het erom, dat mensen een grens overschrijden of daartoe uit-

genodigd of bemoedigd worden. Je kunt daarbij op weerstanden stoten: tot het hart van het pastoraat hoort het dan, dat je die weerstanden opspoorst en mensen ertoe verlost erdoorheen te gaan. We hebben met elkaar intens gesproken over de verhalen. Daarbij was met name de diversiteit verrijkend. Het maakt een verschil of rondom een stervende een ritueel wordt uitgevoerd en er gebeden wordt en dat er dan iets gebeurt: tranen vloeien en verzoening komt als geschenk van de hemel. Of dat er een leerproces wordt geopend naar een proces van bezinning aan het begin van vergaderingen. Of dat een jongen van de straat even vertelt dat hij het weer gaat proberen, om deel van de mensengemeenschap te zijn.

Natuurlijk kwam elke bijeenkomst ook de situatie van de kerk in ons land ter sprake. Daarbij is de geweldige krimp nauwelijks te overzien. Je kunt wel aan een nieuwe fusieronde beginnen en ook de pas ontstane mega-parochies in een nieuw fusieproces brengen, maar dat verandert niets aan de situatie; het bevordert hoogstens de krimp. Wie kleine kerkjes sluit vanwege de onderhoudskosten van al die kerkjes, vergeet dat daarbij soms hele geloofsgemeenschappen verdwijnen. In het aartsbisdom Utrecht is het dan slechts een kwestie van wachten tot er ook te weinig geld is voor de laatste bakbeesten van kerkgebouwen die daar tot eucharistische centra benoemd zijn. Het aartsbisdom had eens het élan om van missionaire parochies te dromen, maar zijn de parochies daartoe nog in staat, nu ook de pastoresteams lijken te verdwijnen.

In die situatie komt de uitdaging om missionaire pastoraal te gaan doen op een nieuwe manier terug. Maar hoe moet dat? We weten het simpelweg niet. Gaandeweg werd die aporie voor ons het thema dat de overhand nam in onze gesprekken. Dal leidde tot de notitie: “Hart van het pastoraat. Een notitie over

Gaan leren luisteren

de situatie van het parochiepastoraat. En: Hoe gaan we er mee om?” In dat rapport komen onze praxisverhalen niet meer voor. Ze sluiten niet direct aan op de vraagstelling, die onze zoektocht geleidelijk ging sturen.

Dus nutteloos?

Was het dus een nutteloze exercitie, die we gedaan hebben? Dat volgt niet. Ook als je uiteindelijk op andere vragen terecht komt dan die je aanvankelijk stelde, betekent dat niet, dat er onderweg niets geleerd is. En wat je onderweg geleerd hebt, kan ook in het nieuwe zoeken van betekenis blijven. Ook onder de heidene kan het gebeuren, dat mensen over hun grenzen komen. Zoals het ook daar kan gebeuren, dat er weerstanden tegen zijn. Waar we ook geroepen worden, kennis van het eigen hart en van het hart van het pastoraat blijft essentieel. Ik hoop dat de lezer op beide terreinen gediend wordt met de verhalen die we elkaar verteld hebben.

In onze parochie hecht het pastoraal team eraan bijeenkomsten van (werk)groepen, beraden e.d. te beginnen met (bij voorkeur) een Schriftlezing en geloofsgesprek. De pastores beschouwen het *van harte* hun taak in de uitvoering het voortouw te nemen, maar stimuleren ook dat anderen hierin voorgaan.

De bijeenkomsten van het pastoraal team beginnen altijd met Schriftlezing en geloofsgesprek en we constateren dat het voor ons vruchtbaar is. Het inspireert en (ver)bindt ons. Het geloofsgesprek is de ene keer boeiender en dieper dan de andere keer, maar we hebben elkaar door deze gesprekken gelovig beter leren kennen en onze basis en het verstaan van onze missie is erdoor verstevigd. Verschillende malen hebben we ook gemerkt dat tekst en gesprek vervolgens in het aan de slag gaan met de agendapunten (waaronder ook het nodige ‘regelwerk’) op een positieve wijze *doorwerken* – een nieuw perspectief werkt mee en helpt soms aanwijsbaar verder. De ene keer meer dan de andere keer natuurlijk...

Nu was in de vergaderingen van een liturgisch beraad van één van onze geloofsgemeenschappen sinds enige tijd

het moment van verdieping weggevallen. Het was altijd gebruik met het lezen van een korte tekst te beginnen. Dat gebeurde door de oudste deelneemster van het liturgisch beraad, die altijd zelf de teksten koos. Nu zij om gezondheidsredenen haar deelname heeft beëindigd is het bezinningsmoment *geruisloos* verdwenen. Onlangs heb ik in de rondvraag gezegd dat ik dat betreurt. Er kwam direct reactie: ”Het is iets dat het pastoraal team wil – we komen bijeen om te vergaderen en er is veel te doen. Bezinnen doe je voor jezelf en waar en wanneer je dat wilt – dat kan je niet verplichten”. Op die reacties heb ik gevraagd het punt op de agenda te zetten. Er werd mee ingestemd het te bespreken.

Toevallig was het in die periode mijn beurt om voor het parochieblad de pastorale column te schrijven. Omdat het me best hoog zat heb ik die gewijid aan wat het lezen van de Schrift en het geloofsgesprek in ons team mij en ons als groep brengen. Ik schreef:

Lezen om te zien.....

Het overkomt me regelmatig dat ik, na over 'iets' gelezen of gehoord te hebben, vervolgens dat 'iets' steeds weer tegenkom. Ik weet natuurlijk dat die nieuwe informatie er al lang was. Maar met mij is iets gebeurd. Door het eerste bericht ben ik geraakt en dat maakt dat ik uit alle informatie nu wel uitfilter wat

“Ik ben trots op jullie”

met ons ‘iets’ te maken heeft. Ik ben op dit punt geprogrammeerd. Meestal gebeurt dat onbewust.

Dat ‘programmeren’ laat ik niet altijd aan het toeval over. Met het lezen van de bijbel scherp ik bewust mijn oren, ogen en andere zinnen. Dat heb ik nodig. Want ik sluit me van harte aan bij de geloofsovertuiging dat “God het werk van zijn handen niet laat varen”, dus actief is, alles draagt en dat God werkt in onze wereld, ook door de handen van mensen. Maar zien we dat? En ik vind ook dat wij, beperkte en snel afgeleide mensen, ons best mogen doen om dat werken van God en de Heilige Geest op te merken. Om mijn gevoeligheid ervoor te wekken lees ik stukjes uit de bijbel. En als je het samen doet is het ook prachtig om te delen wat de tekst oproept. Zo kan ik, kunnen we, gaan zien hoe het gebeurt... Soms duidelijk, vaak blijft het zoeken en tasten, vermoeden...

Wij, de pastores, stellen in al onze bijeenkomsten met mensen in de parochie voor om te beginnen met samen luisteren naar een stukje uit de Schrift, het woord van God, en wat het je op dat moment zegt uit te wisselen. Precies hierom... dat het wat we gaan doen kan kleuren. Hoe zouden anders je ogen geopend moeten worden?

Door verschillende omstandigheden werd de bespreking van het punt een aantal malen opgeschoven. Enige maanden later kwam het dan toch aan bod en heb ik ter inleiding de voor mij belangrijkste punten uit mijn column nog eens opnieuw verwoord. De reacties waren nu heel anders dan in de eerdere bespreking. De column bleek gelezen en overdacht. Iedereen toonde zich bereid het te gaan proberen en er na een tijdje met elkaar opnieuw over te spreken en de ervaring ermee uit te wisselen.

Inmiddels openen we met (zoals ik meestal kies) de evangelielezing van de dag. Na de lezing nemen we even de ruimte om in alle vrijheid erop te reageren. En dat begint te gebeuren. Steeds gemakkelijker. We hebben al enkele keren boeiende gesprekjejes beleefd die bijblijven.

Ik bezoek een zieke vrijwilliger. Hij weet al een tijd dat hij niet meer te genezen is. Maar nu beperkt de ziekte hem echt. Hij vertelt niet bang te zijn voor de dood en zich vanaf het begin met het onvermijdelijke verzoend te hebben. Hij blijkt zelfs 10 jaar geleden al zijn eigen doodskist in elkaar getimmerd te hebben. Die staat nu op hem te wachten, zegt hij. “Dat is tenslotte ieders plek”, vertelt hij. Hij vraagt me die middag voor zijn uitvaart.

Bij het volgende bezoek zie ik een stervende man die op dat moment wakker is, helder van geest en zelfs bij vlagen humoristisch. We komen meteen tot de kern. Het zal niet lang meer duren. Hij zegt het en iedereen bevestigt het. Ik wil het gesprek kort houden. Hij is moe. Als ik daar blijf van geef, zegt hij: “Wil je wel een beetje meebidden, dat dit goed gaat?” Ik stem daar uiteraard mee in, maar herinner me ook dat de vorige keer de vraag wel of geen ziekenzalving is langs gekomen. “Ik zal voor je bidden”, zeg ik, “Maar misschien wil je nog liever samen bidden?” Hij knikt. “Wil je de ziekenzalving?” “Graag”, antwoordt hij. “Dan ga ik voor je bellen”, antwoord ik. “Nee, jij”, zegt hij, “Bid jij maar, nu!” Zijn vrouw en kinderen stemmen ermee

Casus van de straat

in. Stoelen worden geschoven. We komen bij het bed staan. “Mag ik mijn handen op je hoofd leggen terwijl ik bid?” vraag ik. “Ja. Graag”, antwoordt hij. Dat doe ik. Ik bid uit mijn hoofd (hart). Ik voel hem breken: tranen wellen op. Iedereen is opgelucht: eindelijk tranen! Iedereen huilt mee. Als het gebed klaar is, laat ik mijn handen nog een paar seconden op zijn hoofd rusten. Hij dankt me. Ik vraag of zijn vrouw en kinderen ook even bij hem willen zijn. En ik stap de kring uit. Om de beurt gaan ze naar hem toe. Eén dochter huilt in tranen: “Sorry pap. Sorry.” Hij antwoordt: “Sorry. Ook sorry.” Hij knuffelt en kust zijn dochter en vraagt tenslotte: “Zo goed?” Zij knikt. Als iedereen is geweest, stap ik de kring weer in. De sfeer is nog geladen. De emoties zitten nog hoog. Ik vraag ze een kringetje te vormen om en mét de zieke en het even stil te laten worden. In die tijd luwt de heftigheid van de emoties. De zieke zegt: “Ik ben trots op jullie. Dank jullie wel.” Iedereen zucht. We bidden nog een onze vader en een wees gegroet. En dan neem ik afscheid van hen, terwijl ze nog rond zijn bed staan.

- Wat fijn dat ik je tegenkom!
- Ha Milo! Dat is best een tijd geleden...

Milo vertelt kort wat er op materieel vlak zoal in zijn leven is gebeurd de laatste weken. Hij woont alweer bijna een jaar zelfstandig in een flat van de sloopleijst. Dat heeft hij zelf geregeld na een paar jaar dakloosheid. Die dakloze jaren waren boze jaren. Milo kwam er achter dat er wel nachtopvang was, maar dat de hulpverleners hem niet zomaar aan een eigen huisje hielpen. Hij heeft het zelf gedaan en daar is hij trots op. Maar niet alles loopt helemaal goed en daar gaat het korte gesprek verder:

- Ik ben nu op het moment beland dat ik toch hulp vraag bij alles
- Oja?

... en hij vertelt hoe hij toch weer schulden heeft opgebouwd, de enveloppen niet altijd openmaakt. Dat hij wel zijn afspraken met hulpverleners nakomt, maar hoe je dan bejegend wordt bij de Sociale Dienst! Hoe hij nu is gestopt met ‘zuipen en blowen’. Al drie dagen! Hij wil niet gevonden worden op het beruchte veldje achter het gemeentehuis, als deel van de dakloze drinkers... Daarom besloot hij te stoppen.

- Ik heb een tijdje zeg maar fuck the system geleefd, en op een gegeven moment the system fucks you
- Want je maakt deel uit van de samenleving, of je nu wilt of niet
- En dan WIL ik ook! Maar ik kan het nu even niet alleen.....

Goede wijn

Dr. Jan Hendriks • Uitgave KOK 2013

ISBN nr 978 90 435 2192 5

Of dit het laatste boek zal zijn van Jan Hendriks, emeritus hoofddocent gemeenteopbouw van de VU in Amsterdam, valt nog te bezien, maar het is wel het laatste dat hij tot nu toe gepubliceerd heeft.

Na veel onderzoek van en schrijven over de open gastvrije gemeente (*De gemeente als herberg*) en na een grondige uitweiding over twee basisgegevens in het menselijk verkeer (*Verlangen en vertrouwen, het hart van gemeenteopbouw*), is hij terechtgekomen bij *Waarderende gemeenteopbouw*, een afgeleide van het *Amerikaanse Appreciative Inquiry (AI)*.

Ikzelf ben opgegroeid met het zogenaamde *Problem-Solving Model*. Er is een probleem, dat vraagt om een diepgaande analyse. Op basis daarvan maken we een diagnose, waarna we verschillende scenario's schrijven en besluiten nemen. In kerkelijk verband worden die problemen als volgt benoemd: er komen geen jongeren meer in de kerk, de vrijwilligers zijn overbelast en te oud, de liturgie sluit niet aan bij de eigentijdse vragen, er zijn geen ambtsdragers meer, er zijn minder betrokken gelovigen, de financiën krimpen, en de gebouwen zijn te groot... En dan worden op basis van de driedelige opdracht van de kerk (mensen helpen

Gods nabijheid te zoeken (mysteria), gemeenschap te vormen (koinonia) en dienst aan de samenleving te betrachten (diaconia)) allerlei beleidsplannen ontwikkeld, die al of niet haalbaar zijn. Ik heb er zelf aan meegewerkt en nog van harte ook.

A.I. of in het Nederlands *Waarderende Gemeenteopbouw (WG)* vertrekt niet bij de problemen maar bij de ambitie, niet bij de pijnpunten maar bij de verlangens. Ze vertrekt vanuit de positieve ervaring en niet vanuit de negatieve bevindingen. Niet van de krimp, maar vanuit de verbondenheid van mensen met elkaar. Het is de weg van het vertrouwen.

Jan Hendriks schetst deze weg in een zestal stappen:

- 1 **Voorbereiden** – informeren over dit project en er de juiste mensen bij zoeken.
- 2 **Verzamelen** van positieve ervaringsverhalen in veel verschillende gesprekken, uitgelokt door de vraag: wat heb jij in onze parochie of gemeente waardevol gevonden?
- 3 **Verdiepen** – met elkaar in de verhalen zoeken naar factoren die de positieve ervaringen mogelijk hebben gemaakt.

- 4 **Verbeelden** – hoe zou het eruit zien als die bloeifactoren in de parochie/gemeente werkelijkheid zouden kunnen worden?
- 5 **Vormgeven** – wat is er nodig om deze droom te realiseren? Welke inzet, welk programma, wat voor leiding?
- 6 **Verbinden** – we sluiten een verbond om dit te verwezenlijken. We spreken uit wat we elkaar beloven.

Dit is maar een heel korte samenvatting van de hoofdmoot van dit boek. Niet tobben dus, maar inspireren. Erop vertrouwen dat de weg die we gaan, Gods weg met ons en onze gemeenschap zal openbaren. Dat is een andere weg dan waar ik in geoefend ben en die zeker de moeite waard is om te worden uitgeprobeerd. Het boek geeft prima voorbeelden.

Tot slot: toen ik dit boek besprak met jonge theologiestudenten in een college kerkopbouw bij de *Fontys hogeschool* in Tilburg zeiden ze: “eindelijk een boek zonder geklaag, eindelijk positief, eindelijk zonder heimwee naar vroeger”. Laten we naar dat geluid luisteren, het voorrang geven en ons inspannen om de kommer en kwel van onze kerk wat naar de achtergrond schuiven.

Nummer 68.001

Ik heb mijn ouderlijk huis ontruimd. Dat was nodig omdat de huisarts had gezegd dat de hersenen van mijn moeder aan het krimpen waren. Hij stelde me gerust door te zeggen dat krimpende hersenen wel vaker voorkomen bij 83-jarigen, niets om je dus ongerust over te maken.

Eigenlijk zei hij: "Je moeder is aan het dementeren". Dat is droevig maar soms wel lachwekkend om daarna weer pijnlijk te worden.

Ik heb mijn ouderlijk huis ontruimd. Het is raar als je spijkers uit de muur haalt die je er, zo'n veertig jaar geleden, zelf hebt ingeslagen. De hamer waarmee lag nog steeds in dezelfde keukenlade. Raar, als je dingen tegenkomt die je in één klap terug zetten in de tijd.

Dat heeft mijn moeder ook: Ineens terug in de tijd! Verhalen over vroeger gaan prima, maar wat ze gisterenavond gegeten heeft, dat is ingewikkeld. De dokter zei: "Dat is heel normaal". Hoe zei hij het ook alweer? Iets met nieuwe boeken... .."Nieuwe boeken vallen het eerst om," dat zei hij. En ik dacht: dat is wel heel erg literair gezegd, als het mistig is in het hoofd van je moeder.

Ik heb mijn ouderlijk huis ontruimd. Twee klimrozen heb ik uit de tuin gehaald met de bedoeling om ze in mijn eigen tuintje te planten. Heel voorzichtig deed ik dat, alsof ik mijn jeugd aan het opgraven was, maar de wortels braken af....

En de huissleutels? Ik ben het sleutelverzamelpunt! Of ik ze wilde bewaren en zou willen overdragen aan de woningbouwvereniging, want ik was de contactpersoon. Ik zei: "Ja" en dacht: "Heilige Antonius, beste vriend, help je me een beetje?"

Bouwen aan de stad

Rob Lijesen

Tenslotte kwam de notaris bij haar op bezoek in kamer 304. "Wilt u daar tekenen mevrouw, dan hoeft u de deur niet meer uit voor de bankzaken. Hoeft u niet meer zelf te tekenen. Dat doet hij die het ouderlijk huis heeft ontruimd."

Met een onzekere handtekening, maar vol van waardigheid, bekrachtigde mijn moeder mijn nieuwe status die 68.000 andere Rotterdammers ook hebben: mantelzorger.

Maar wennen doet het niet. Mijn moeder is ineens een ordner met opzeggingen en aanmeldingen, met medische rapporten en zorgindicaties. Ik betaal wat betaald moet worden en vraag vrijstelling aan waar het maar mogelijk is.

Ik heb me laten vertellen dat we zelfs een eigen glossy hebben: *De Mantelzorger* en dat er een speciale dag voor ons is: *de Dag van de Mantelzorg*. Ik zal geen abonnement op mijn blad nemen. *De Dag van de Mantelzorg* zal ik aan me voorbij laten gaan. Ik ga lekker uit eten met mijn zus. Mijn moeder trakteert. We brengen een toast uit op die 68.000 andere Rotterdammers die belangeloos voor een ander zorgen, maar ook op mijn ouders die ons leerden: "Heb God lief met heel je hart, heel je ziel en al je krachten. Bemin je naaste als jezelf. Draag zorg voor elkaar, vooral voor de zwaksten, voor de weduwe, de wees en de vreemdeling".